

Jealousy and Gender in Rabbinic Literature

Dr. Sarah Wolf

Dr. Sarah Wolf is Assistant Professor of Talmud and Rabbinics at The Jewish Theological Seminary. Dr. Wolf's research focuses on legal textual cultures in rabbinic Judaism. Her dissertation, *The Rabbinic Legal Imagination: Narrativity and Scholasticism in the Babylonian Talmud*, traced the development of literary elements in the Talmud's legal passages in the context of the rise of the rabbinic academy. Her current book project examines the construction of emotions as legal categories in rabbinic literature. Dr. Wolf received her PhD from Northwestern University and her BA in Literature from Yale University. She is also a faculty member at the Shalom Hartman Institute of North America.

1. Numbers 5:11-31

God spoke to Moses, saying: Speak to the Israelite people and say to them: If any man's wife has gone astray and broken faith with him in that a man has had carnal relations with her unbeknown to her husband, and she keeps secret the fact that she has defiled herself without being forced, and there is no witness against her— **but a fit of jealousy comes over him and he is wrought up about the wife who has defiled herself; or if a fit of jealousy comes over one and he is wrought up about his wife although she has not defiled herself**— the man shall bring his wife to the priest. And he shall bring as an offering for her one-tenth of an ephah of barley flour. No oil shall be poured upon it and no frankincense shall be laid on it, **for it is a meal offering of jealousy, a meal offering of remembrance which recalls wrongdoing.** The priest shall bring her forward and have her stand before God. The priest shall take sacral water in an earthen vessel and, taking some of the earth that is on the floor of the Tabernacle, the priest shall put it into the water. After he has made the woman stand before God, the priest shall bare the woman's head and place upon her hands the meal offering of remembrance, **which is a meal offering of jealousy.** And in the priest's hands shall be the water of bitterness that induces the spell. The priest shall adjure the woman, saying to her, "If no man has lain with you, if you have not gone astray in defilement while married to your husband, be immune to harm from this water of bitterness that induces the spell. But if you have gone astray while married to your husband and have defiled yourself, if a man other than your husband has had carnal relations with you"— here the priest shall administer the curse of adjuration to the woman, as the priest goes on to say to the woman— "may God make you a curse and an imprecation among your people, as God causes your thigh to sag and your belly to distend; may this water that induces the spell enter your body, causing the belly to distend and the thigh to sag." And the woman shall say, "Amen, amen!" The priest shall put these curses down in writing and rub it off into the water of bitterness. He is to make the woman drink the water of bitterness that induces the spell, so that the spell-inducing water may enter into her to bring on bitterness. Then the priest shall take from the

וַיְדַבֵּר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר . דַּבֵּר
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם : אִישׁ אִישׁ כִּי-תִשְׁטָה
אִשְׁתּוֹ, וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל . וְשָׁכַב אִישׁ
אֹתָהּ, שֹׁכֵב־זָרַע, וְנִעְלַם מֵעֵינַי
אִישָׁהּ, וְנִסְתָּרָה וְהִיא נֹטְמָאָה ; וְעַד
אֵין בָּהּ, וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה . וְעָבַר
עָלָיו רוּחַ-קִנְאָה וְקִנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ,
וְהוּא נֹטְמָאָה ; אוּ-עָבַר עָלָיו רוּחַ-
קִנְאָה וְקִנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ, וְהִיא לֹא
נֹטְמָאָה . וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ,
אֶל-הַכֹּהֵן, וְהֵבִיא אֶת-קֶרֶבְנָהּ עִלָּיָהּ,
עֲשִׂירֵת הָאֵיפָה קֶמַח שְׁעָרִים ; לֹא-
יֵצֵק עָלָיו שָׁמֶן, וְלֹא-יִתֵּן עָלָיו לֶבְנָה-
כִּי-מִנְחַת קִנְאָתוֹ הוּא, מִנְחַת זִכְרוֹן
מִזְבֹּחַת עֹון . וְהִקְרִיב אֹתָהּ, הַכֹּהֵן ;
וְהֵעֱמִידָהּ, לִפְנֵי יְהוָה . וְלָקַח הַכֹּהֵן
מִיַּם קֹדְשִׁים, בְּכֶלִי-חֶרֶשׁ ; וּמֵן-
הָעֶפֶר, אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן,
יִקַּח הַכֹּהֵן, וְנָתַן אֶל-הַמַּיִם .
וְהֵעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת-הָאִשָּׁה, לִפְנֵי
יְהוָה, וּפָרַע אֶת-רֹאשׁ הָאִשָּׁה, וְנָתַן
עַל-כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכְרוֹן מִנְחַת
קִנְאָתוֹ הוּא ; וּבִיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ, מִי
הַמַּרִים הַמְאָרְרִים . וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ
הַכֹּהֵן, וְאָמַר אֶל-הָאִשָּׁה אִם-לֹא
שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ, וְאִם-לֹא שְׁטִית
טְמָאָה, תַּחַת אִישׁ--הַנֶּקִי, מִמִּי
הַמַּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה . וְאֵת, כִּי
שְׁטִית תַּחַת אִישׁ--וְכִי נֹטְמָאת ;
וְיִתֵּן אִישׁ בֶּדֶךָ אֶת-שֹׁכְבֹתָו, מִבְּלַעְדֵי
אִישׁ . וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת-הָאִשָּׁה,
בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה, וְאָמַר הַכֹּהֵן לְאִשָּׁה,
יִתֵּן יְהוָה אוֹתְךָ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה
בְּתוֹךְ עֵמֻד--בְּתֵת יְהוָה אֶת-יֶרֶכְךָ
נֹפֶלֶת, וְאֶת-בִּטְנְךָ צָבָה . וּבָאוּ הַמַּיִם
הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה, בְּמַעֲיָד, לְצַבּוֹת
בָּטֶן, וּלְנֹפֵל יֶרֶךְ ; וְאָמְרָה הָאִשָּׁה,
אָמוֹ אָמוֹ . וְכָתַב אֶת-הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה,
הַכֹּהֵן--בִּסְפָר ; וּמָחָה, אֶל-מִי
הַמַּרִים . וְהִשְׁקָה, אֶת-הָאִשָּׁה, אֶת-
מִי הַמַּרִים, הַמְאָרְרִים ; וּבָאוּ בָּהּ
הַמַּיִם הַמְאָרְרִים, לְמַרִים . וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה, אֶת מִנְחַת

<p>woman's hand the meal offering of jealousy, elevate the meal offering before God, and present it on the altar. The priest shall scoop out of the meal offering a token part of it and turn it into smoke on the altar. Last, he shall make the woman drink the water. Once he has made her drink the water—if she has defiled herself by breaking faith with her husband, the spell-inducing water shall enter into her to bring on bitterness, so that her belly shall distend and her thigh shall sag; and the woman shall become a curse among her people. But if the woman has not defiled herself and is pure, she shall be unharmed and able to retain seed. This is the ritual in cases of jealousy, when a woman goes astray while married to her husband and defiles herself, or when a fit of jealousy comes over a man and he is wrought up over his wife: the woman shall be made to stand before God and the priest shall carry out all this ritual with her. The man shall be clear of guilt; but that woman shall suffer for her guilt.</p> <p>(Translation adapted from JPS)</p>	<p>הַקְנָאת; וְהִנִּיף אֶת-הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה, וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל-הַמִּזְבֵּחַ . וְקִמַּץ הִפְהִן מִן-הַמִּנְחָה אֶת-אִזְכָּרְתָּהּ, וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ; וְאַחַר יִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה, אֶת-הַמַּיִם . וְהִשְׁקָה אֶת-הַמַּיִם, וְהִיְתָה אִם-נִטְמָאָה וְתִמְעַל מַעַל בְּאִשְׁוּהָ--וַיָּבֹאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים , וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנִפְלָה יֶרְכָה; וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָהּ, בְּקִרְבַּ עֵמָה . וְאִם-לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה, וְטִהַרָה הוּא--וְנִקְתָּה, וְנִזְרָעָה זָרַע . זֹאת תִּזְרַת, הַקְנָאת, אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִשָּׁה, וְנִטְמָאָה . אוֹ אִישׁ, אֲשֶׁר תִּעְבֹּר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה--וְקִנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ; וְהִעֲמִיד אֶת-הָאִשָּׁה, לִפְנֵי יְהוָה, וַעֲשֵׂה לָּהּ הִפְהִן, אֶת כָּל-הַתּוֹרָה הַזֹּאת . וְנִקָּה הָאִישׁ, מֵעוֹן; וְהָאִשָּׁה הַהוּא, תִּשָּׂא אֶת-עוֹנָהּ.</p>
---	---

2. Mishnah Sotah 1:1-2

<p>One who “jealouses” his wife: R. Eliezer says, he must “jealous” her before two witnesses...</p> <p>How does he “jealous” her? If he says to her before two witnesses, “Do not speak to So-and-so,” and she speaks with him, she is still permitted to her household... But if she entered a secluded place with him and stayed there enough time to be defiled, she is forbidden to her household...</p>	<p>הַמְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מְקַנָּא עַל פִּי שְׁנַיִם, וּמְשַׁקָּה עַל פִּי עַד אֶחָד, אוֹ עַל פִּי עֲצָמוֹ; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, מְקַנָּא עַל פִּי שְׁנַיִם, וּמְשַׁקָּה עַל פִּי שְׁנַיִם.</p> <p>כִּיצַד מְקַנָּא לָּהּ: אָמַר לָּהּ בְּפָנֵי עֵדִים, אֵל תְּדַבְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, וּדְיַבְרָה עִימוֹ, עַדִּין הִיא מוֹתֵרֶת לְבֵיתָהּ, וּמוֹתֵרֶת לְאֶכּוֹל בְּתֵרוֹמָהּ. נִכְנְסָה עִימוֹ לְבֵית הַסֵּתֵר, וּשְׁהֵת כַּדִּי טוֹמְאָה--אִסוּרָה לְבֵיתָהּ, וְאִסוּרָה מִלְּאֶכּוֹל בְּתֵרוֹמָהּ; וְאִם מֵת, חוֹלְצָת, וְלֹא מִתֵּיבַמֵּת.</p>
--	--

3. Sirach 9:1

Do not be jealous for the wife of your bosom, lest you teach her to do evil against you.	אַל תִּקְנֵא אֶת אִשְׁתְּ חֵיקְךָ, כִּי תִלְמַד עֲלֶיךָ רָעָה.
--	--

4. Sifrei Bemidbar Naso Pisqa 5

“A meal offering of jealousy”: Two ‘jealousies’ (<i>kena’ot</i>). Just as she causes the husband jealousy, so too she causes the lover jealousy; just as she causes jealousy on earth, so too she causes jealousy in heaven.	מנחה קנאות : שתי קנאות כשם שקנאה לבעל כך קנאה לבעל כשם שקנאה למטה כך קנאה למעלה
--	---

5. Yerushalmi Sotah 1:1

It is written, ‘If the spirit of jealousy comes over one and he is jealous of his wife.’ That he should not ‘jealous’ her neither in laughter nor in conversation nor in light-headedness nor in idleness, but in a matter/word of licentiousness/fear.	כתי' ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו וגו', שלא יקנא לה לא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מתון, אלא מתוך דבר של א(ז)ימה .
---	--

6. Babylonian Talmud Sotah 2a-3a

<p>“One who ‘jealouses’ his wife” (Mishnah): After the fact, yes, but <i>ab initio</i> (ideally), no. According to the author of our Mishnah, it is forbidden to ‘jealous’...</p> <p>Resh Laqish said: What is the language of <i>kinnui</i>? A matter that produces <i>kin’ah</i> between her and others. Therefore he holds that <i>kinnui</i> can be performed by the husband alone, and no one else knows that he has done this, and they say: “What happened that she is ignoring us?” And they will come to have <i>kin’ah</i> regarding her. Rav Yeimar b. R. Shelamya in the name of Abbaye said: A matter that produces <i>kin’ah</i> between him and her. Therefore he holds that <i>kinnui</i> must be performed before two witnesses, and everyone knows that he has done this, and he himself will come to have <i>kin’ah</i> regarding her. Therefore he holds that it is forbidden to perform <i>kinnui</i>.</p>	<p>המקנא :דיעבד, אין, לכתחילה לא. קסבר תנא דידן אסור לקנאות...</p> <p>אמר ריש לקיש : מה לשון קינוי? דבר המטיל קנאה בינה לבין אחרים. אלמא קסבר קינוי על פי עצמו, וכולי עלמא לא ידעי דקני לה, ואמרי : "מאי דקמא דקא בדלה?" ואתו למיעבד קנאה בהדה. ורב יימר בר ר' שלמיא משמיה דאביי אמר : דבר המטיל קנאה בינו לבינה. אלמא קסבר קינוי על פי שנים עדים וכולי עלמא ידעי דקני לה ואיהו הוא דאתי למיעבד קנאה בהדה. אלמא קסברי דאסור לקנאות.</p>
---	---

7. Babylonian Talmud Bava Metzia 59b

At that time they brought all the objects that R. Eliezer had ruled were pure and burned them and voted and banned them... His eyes streamed with tears, and he took off his shoes and took away his seat and sat on the ground. The world was smitten in one third of the wheat, one third of the olives, and one half of the barley... It was taught: The destruction was so great on that day that every place where R. Eliezer cast his eyes immediately was burned.

Also, Rabban Gamaliel was on a ship. A wave of the sea stood upon him to drown him. He said, "It seems to me that this is because of R. Eliezer the son of Hyrcanus." He stood up on his feet and said, "Master of the Universe, I acted not for my honor, nor did I act for the honor of my father's house, but I acted for Your honor, in order that disagreements do not multiply in Israel." The sea immediately rested from its anger.

Imma Shalom, the wife of R. Eliezer, was the sister of Rabban Gamaliel. After that event she never allowed Eliezer to fall on his face [in supplicatory prayer]. That day was the new month and a poor man came and stood at the door. While she was giving him bread she found that Eliezer had fallen on his face. She said, "Stand up. You have killed my brother." Meanwhile the shofar blast went out from the House of Rabban Gamaliel, signaling that he had died...

(Translation adapted from Jeffrey Rubenstein, *Rabbinic Stories*)

אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחבירים בדילים ממך אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע זלגו עיניו דמעות לקה העולם שלישי בזיתים ושליש בחטים ושליש בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה טפח תנא אך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עינו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מזעפו אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורה מבית רבן גמליאל דשכיב